

Staallos röfvarer och Lappflickan.

Det var 2^{ne} Bröder, som hetta "Sådna
paatjak". Dessa hade en sida syster, som
hette Renarne, medan de själva voro
på jagt. Nu hände sig en dag, att 3^{ne}
bröder af Staallos ätt röfvade bort denna
flicka jämte Renhjordens, medan Renar
bröder Sådna paatjak vore ute på jagt.
Lappflickan hade utväl brukat den
försköttheten, när hon fördes bort ifrån
kätan, att komma märkt efter sig af sina
bröder, så att dessa skulle följa, hvar ut
hon blifvit för. Hon hade låtit ett träny-
span dragnas efter sig, hvaraf ora endast
var fastad i kätan, och när Nyspanet
blef slut, lät hon en hel hög med brän-
torter, som hon samtalt i barnen, och hvil-
ka vanligen se ut, som färlortas, falla
i en rad på den väg hon vandrade.
När nu Bröderna Sådna paatjak
kommo hem ifrån jagten, og funno Kä-
tan tom, samt att ingen bortröfvad, så för-
stodo de, väglöda af dessa märken, att
deras syster jämte Renhjordens blifvit
bortröfvad af det Staallos folk, som bodde
längst västerut: och som de icke kellen
funno någon mat i de tomta vishusen,
så var det ingen annan väg, än att ge
nast följa efter röfvarne, och följa
hemma.

god aftonen på tredje dagen komms de
till Staallo bering. Men som de ikke
tordes angripe Staallo Uppenbarligen,
så telefole de opp. ett träd, vid Källvällan
kvinnans Staallo folket plögade hämta
vatten. Detta gjorde de i den förmodade,
att de möjligt kunde få träffa sin syster
som de förmodade blifva utpekade af Staallo
lä, för att hämta vatten ifrån Källan.
Denne uträkning inträffade också. Deras
syster kom till Källan. Det var en klar
månspen, aftonen de gäfro sin närvaro
och tillkänna åt Syster denigenom, att de
vistade med hattar och skor, som de
fluktan märkte af Skuggan, att de
var någonting som röddes i trädet.

Nu införande de syster, kunde hon
skulle bete sig, för ett förkylt dam
till det förefata målet, nemligen sin egen
och Renhordans befriande. När Staallo
gäffat Skogsgrytan på Elden, sade de,
skall du, sedan köttet kokat en god stund
likfom Gförförändres tränga gåsarna
andran af de vedsträn, som ligga under
Grytan, så att Grytan kommer litet på
fjell, hvareman något fjell kommer, att
fjell på ~~Grytan~~, samt litet affen
flyga i Grytan, då torde Staallo, som
ikke äter den mat, man affen kommer, be
dig bära ut hela Kottningen af hant
dome; men bär den i det stället af off
ty vi ha ikke smakat Guds län på
tre dygn. Fluktan gjorde, som brode
ne hade införnat fram. När Staallo
lor Kottning hade kokat en god stund
så att köttet kunde vara väl kalf

tekte, fley flükkan ogyr af traugrade lit-
jom oförhoppandas på andan, af ett träd,
ja att titet med [gullgrada ofras, och titet
saffe konstli Grottan: Då jagor den gemita
Staallos häringens detak, Vägglufen, eller
mor at de två bröderna Staallos: "måina fik
tal udne Lunje-ene helmek vall
fiptjafaddik? Par älläk Sädnä-
paatjakah quowtes taainé" d.v.f.

Jag kan undra, hvad dender Koffans
Kjolar (klädning) twifta ja? Bora inte
de två (bröderna) Sädnäpaatjak äro här
omkring. Staallos gamla häring drog
nästan misstänka af flükkan, haffiga
vörelsen, men den älsfte af Bröderna
Staallos präde: "juopa littjik Sädnä-
näpaatjakah quowtes twoi tai tie-
vai tioken" d.v.f.

De två (bröderna) fäd-
näpaatjak äro viss bakom flera basker.
d.v.f. Nånst bort.

Detta fikte nu passera. Långflükkan fikte
befallning, att bänd ut kottningen af hun-
dorne, och hämta in frisk vatten, samt
gätta på en ny kottning. Det förfäst, att
hon bar kottningen af fjira bröder, hind-
ra nu införade henne vidare.

"När den andra kottningen bli färdig, och
Staallos efter att hafva prifat quall, bli färdig
dig att gå till hvila, skall du låsa kottningen
till honom i bädden, och lifna med honom
till des du får honom att telada af fj
Jernspjortan, som har på sig.

(1775 Den äldsta af de ~~tre~~ bröderna Staallo
långade fria till daggflickan). Och när
då fatt honom, att kläda af sig ymnig
fröktan, skall du hemligen make den
gamla till Eldstämman, för att den blis bra
het. Det öfriga skall vi dra för forgom.
Flickan gjorde för, som hon blifvit in-
proverad. Hon hade förut varit fastigt rädd
för sin förmenta friare Staallo, men
nu, långade hon, efter slutad quällesvar,
kylla sig till honom. När Elden började
florkna i spisen, nämnde hon sig till
honom i bidden, och Staallo, som fann
sig frömligen, fröckas deraf, sade:
att hon nu ärodeligen blifvit kus
vorn.
Nu nämnde sig de två bröderna
Sädna paatjak till Staallo bönig.
Staallo hade gammal dag knytt fast
Nagra Bronnsner helt nära Kåtan,
den han ämnade slakta dagen der-
på. Utli dessa Bronnsnerd korv
började Sädna paatjak skalna, hvil-
ket hördes för i Kåtan, som Bronn-
vername hölls på att stängas, och
stryka sig i tomman. Detta väckta
Staallo's upmärksamhet. Han be-
falle genast sin yngsta Broder
gå, och vilja at vername, att de
inte skulle stryka sig. Denne
gick, men blef genast hapone-
rad af Sädna paatjak, hvilket
gick för hastigt, att af honom ske

Knytt
hördes hvarken ~~far~~ eller ~~far~~. Såd-
näpaatjak började äter hålla oväjen-
de mild brunnrenerna. Då sade Staal
lo till sin andra broder: "dender görjen
"lär inte rå med, att få lops deder renarne
"du. måtte gå ut hjälpa honom". Åfven
han gick, men fick lika juor Andalycke
Jou den förfä. Brunnrenerna fortfor
lika fullt att stängas. Då sade Staal
lo: "det var beskjemblich, att de inte skul
"le orka hjälpa de der renarne, jag må
"te stiga upp, och gå själv."

Nu skulle Staal lo taga på sig sin
jernstjorta, men den var het. Han
måtte således gå ut utan jern-
stjorta. Nu kunde ikke Sådnapaatjak
veta, om Staal lo skulle komma ut
genom den vanliga dörren eller
genom "Påsjoräige", och därför
skade Sådnapaatjak ställt sin
yngre broder framför Påsjoräige, att
ifall Staal lo skulle komma ut den
vägen, skulle monjornet åfven der
möta honom. När själv hade den
äldre Sådnapaatjak ställt sig fram-
för den vanliga dörren. Staal lo, som
troligen Anade förfä, då hans bägge
yngre bröder blefvo borta, vågade
ikke gå ut genom den rätta dörren,
utan Kröp ut genom den keliga
dörren! Detta hörde Sådnapaat

fakt; och för mig därför. Genast till sin
yngre bröders hjälp, som stod vid Säsjö;
men Staalla hade redan fått dödsbeskedet,
och dog icke opp meras.

Gamlige eller Lutak låg of föf
under allt detta, og wiffe icke hvad
jorn hade förserak. Nu ginga Säs-
näpaatfak in i Katan, och lösfada
föreställa de två yngre bröderna Stad-
la, hwilka kläder de hade tagit
på sig. När det blef morgon, lösa
de den mindre Säsnaapaatfak
ställa sig in hos Lutak, hade
jitt hufvud i hennes tenå, og
wille, att hon skulle kuffa sig.

Under detta arbete, pratades ett
og hwärje, men Lutak kunde
icke känna på rötten annat, än
att det var hennes yngsta son.

Plötflikt faller nu Säsnaapaatfak
henne i talat, och liksom det
wilt ett kugskott, wärsmed faderna
der Poikbytingas plaga komma
fram ibland, frågar han: "Ninnes!
welja Silba?" Säsnaapaatfak
känner lå mo. på ärrafamens
hvor är min älska broders Silber?
Pörringen förberer protestet og kårflä
"liksom Du skulle lute weta det."
"Geta! jag är si glömsk; hwars eff är."

det? (frågar han) Kärringen svarar: "Abe!
Urfa kull fjelma vuolet. d.v. j.
under tröppeln. Nu tiger åter Sædra paat
fak en stund of larsan om ingenting. men
bäst det är, få frågar han återigen:

Minnes! Kärnes lä kaskalamus viel-
ja Silba? d.v. j. föte mamma! kvar är
min medlersta Broder silfrer? Kär-
ringen blir nästan ond på en sådan
lymmel, som inte skall veta fadant, og
svoras kärft, jagom han ockja vanligem
talar i näsan! "liksom du inte vet det
ack! jag har gått det, jager poiken
då jager Kärringen: Abe! kaska
kull Tääkkaka vuolet. d.v. j. Under

medlersta stolpen eller postamentet
innan man skall få de äfar, hvospå
slappan, soja hvilas, och nägon an-
nan boing blis ika heller delle Staab-
to folk skafva kufft).

Nu ~~går~~ Sædra paat fak åter en
stund, men till slut frågar han: Kär-
nes lä mo ettjam kis Silba?

d.v. j. kvar är då mitt silfrer? Då
blir Kärringen ond, of hamlas
med handen öfver nägot vis, liksom
för att ge på ryggen på en sådan
näsrik poike, som icke nu skänker
ett någonting. men, Sædra

paatjake larkes likväl ut hemlighe-
ten, och det var ju ett del, som de lille
vetar. - Nu säger Lappfliskan, som
sjätt ike långt dervan: "tänk, om
"Farmor andra vifte, med hvarns hem
nu prökas!" "Glöm ja! fader förs-
ringen; & det må väl ike vara
Sällna paatjake. Ja, ja, men
Lappfliskan: Något takt på är det.
Och nu började försingen färdla
Efter sitt fygros "Ruvde påtja",
Hon tänkte väl genast börja på
att foga blod till Sädna paatjake,
men det var för sent, ty fyg-
rosen var borta, och Sädna paat-
jake gaf henne ike heller lång
betänketid, utan gjorde snart slut
med historien om fygrosen.

S. 14.

Denna historia synes nog äro i sitt slag,
och hvad som är märkvärdigast, den är på
väl detaljerad, att man nästan frätter till
den tanken, att någonting historiskt lig-
gor till grund för berättelsen, som
lär uttalar, för oss obemärklige tinneli-
ger. långt tillbaka till Sädna församlingens
period. Utan tvifvel anstas Lappfliskan
hafna stätt i eragon, berättning med de
förda videnytta förnämligast på
någon förtid, fastän denna berättning
i ike kunde vara vanligt, att
Stadllo åt människor, torde vara

tillagt i fjärrare tider till Sagan; för-
skänande, för att sprämma Namn af Sjö-
eller öfver. Alltuder det på en annan båg
förntid, då Lapparna verkligt bodde
ibland Särköphagen. Hvarfjäll skulle
Lapparna annars hafva fått föreställ-
ning om ett folk, som åt mennisko-
kött? — Om bekräftelsen af "Perov-
de pätja" har jag noga frågat af Lapp-
parne; men jag har inte kunnat få
nagon annan uplysning, än att
Perovde pätja var ett jeger af
jern, hvormed Staallo's karring
"Lutak" jag blod af folk.

S. 15.

En dotter af Staallo flyr från
sina föräldrar och gifter sig med en
Lapp.

Det var ett par folk af Staallo, som
hadde trenne barn, en son och en dotter.
När hände sig, att det blef briff på
mat för Staallofolket, kvaden de
fundrade, att taga ett Störren till mat,
men de kunde inte komma öfver-
ens om valet. Staallo Gubben vil-
le hafva sonen, Stens, och fada der-
för till karringen: "immore
juokfa quodde jam; immore

juoksa quoddejam, d.v.f. ikke min
bagbarere, eller Vapendragere. Kærrin
gen åter ville hafva dotern Sten
och yade derforre med fin gälla och
kærra ton: im mor fraldo-påd-
rejam; im mor fraldo-påd-
rejam; d.v.f. ikke min Ståndpinneffla.
Kærrin bår enärkas, att Loppene ikke
hafva någon annan rook, än Stånd.
Detta hyggiga rekononment hörde dotern
som var äldre, och stod utenför Kåten
på hus. Till slut hörde hon, att mor
dem, såsom hörende till det frögare
Könet måtte gifva tapel, och att det
följakteligen var hon (Staallos
doter) som var ännad till
offer. Flickan tynde då bort
och kom till en Loppkåta. Hon
frågade man, hvem hon var, och hvor
ifrån hon kom. o. f. v. "hå! yade hon.
Jag har flytt sedan med lifnet. För-
aldarne vilja åta oppraring. Vill
ni inte vara jä bekedliga, och teja
enig till vatten bærskla? (Och den
simplate tjans hos en Lopp, är, att
bara vatten.) Staallos doter, blef såle

des hos Lappfolket, och när hon växte upp, blef hon gift med Son i huset.

När detta parfolke varit tillfammans ett eller annat, år, fute den unga Lappren eller Staallo's mäg luff att hjälpa på Svärfolket, samt tillika höra efter, om ike derifrån kunde vankas någon hemgift. Hustrun yökte väl afråda honom från ett sådant besök, och sade: "Du blir vist opräten, om Du kommer dit." men mannen trodde ike, att begäret efter menniskotätt skulle vara så stort hos Staallo: "Jag har ju Renar fäde har, jag skall gifva dem en flaggren, ja behöfve de ike äta opp oss medan." Ja: ja! fäde Hustrun: Du får väl ja, huru det går.

Nu flyttade således det unga parfolket till Staallo's Boring med Boskap och bakag. De hade äfven ett spåsk barn, som de afladt tillfammans. När de kommo fram till Staallo's hemvist, blefo de mycket väl emottagna af Svärfolket. Lappren skänkte honom en flaggren till sin Svärfäder. Svärmödran tycktes också vara mycket glad öfver deras ankomst. Hon omfamnade sitt barnsbarn, som låg i kanten eller komfio (kajones vagg) och sade till sin Dotter: "Kära! får jag spåta dedas karret, medan ni timrar opp kätarr."

Modern till barnet kunde ju ^{reke} ike mor-
mor det nöjet, att få pyssla om med barn
net, ehuru hon ike anade någonting
godt. Nu gick Blodpigerkan dutak
in i sin egen kåta med barnet, och
vred af barnet halften genast, samt
började prisa. Detta betraktade en
yngre Son af Staalts, som blifvit
född efter Daterns flykt, och var än
nu bara en poikbyting. Han fick
äfven lust att smaka på Syfterjoneys
kått, och började därför begära af
sin mor: Ninnes! Ninnes! ~~Ge mig~~
~~en bit~~ Vadde mungen Kjeputjen.
Tjalmätigt; d. v. / Söta skamma!
få jag litet af Syfterjoneys öga
lutak praras, och talar i näfan:
Äska ta iteda äbbad nidtje
läuloit juoskatityak! d. v. / Du
får väl tugga på din fysters bröf-
plättor i morgon. — Modern till
Barnet, som stod utanför kåtans och
lyssnade, stötte i sin man, och sade: "tror
du nu, hvad jag har sagt. Nu har hon
åtit upp barnet, och ämnar äta upp
oss helva i morgon. Emellertid kan
de de för närvarande ingenting göra
it den saken.

Sedan nu Ungfolket fått kåtans
färdig, och kommit sig i ordning, så

från Gubben Stuallo tiuika med fins
älske Son till Grammas kåtan eller gram-
gården, för att höra ytterligare tidningar
famt drygtå bort den långa vintertiden
med kvotjekande frukt, såsom dagrens
födvänja är. Under det man här pratade
of beforsade att "hværje" frågade Stuallo
af sin mag lifsom i förtraende: "Kässes
lä to kafatjames naker." d. v. f. När

är du fötäfte fömer, eller när föfves
du som fötäp. Magen läsfade allde
led ikke föftå meningen med denna frå-
ga, utan svarar helt kallt. "När mors-
gönradnaden går oppi, då föfves jag som
fötäp. Nu frågar Magen återigen
i sin tuor af Svärfadersn: "Kässes lä
töris kafatjames naker." d. v. f.

När föfves du som fötäp. "Käsk i
pali" svarar Stuallo. d. v. f. Omkring
midnatts tid. Sedan nu Magen of Svä-
fadern på detta fött pionerak ut hwär
andra fötäfte fömer, gick Stuallo med
sin son till sin kåta igen, men lång
folket blef kvar i sin kåta.

Omkring midnatt, tid, då Stuallo
skulle hafva sin fötäfte fömer, flög
långfolket opp, of flyg i kemlighet
till baksamma sig, för de kom-
mit. Männenn för med Akersbjör-

den förest, men huffbrun stannade kvar
att flykka från kätan, för att ja kunde
ställa folket bär på öl, när morgon
rånaden går opp. Hon hade litväl
författ sig med en god försen, för att
i sin haff kunna spjipa. endan, ifall
det skulle bli ~~bott~~ brott om: det var
en vaja eller konnen, som aldrig
burit half, en jaden aapas för den
prabbaste ~~att~~ og ihördigaste att prin-
ga. med denna fatt nu ställa dotter
bakom en stor gran, som hon låtit falla
tvär öfver vägen.

När nu morgon rånaden gick opp,
ja kommer ställa med sin äldre
som, bevägnad med spjut, kvar med han
tänker spika hjält både måg og doter.
De springa till mågen kate, som ännu
hos kvar, og spika här og där i kätan
der de förmodade att de fopande lågo.
Sonen jäger till og med, när han spikas
med spjutet: taale maaka tjäktai

taale äbba tjäktai. d. v. f. här i
svågers hjerta; här i systers hjerta.
Strax efter kommer blod sugerskan
lutak med ett tråg och ropar: Älloti
Ti maanatjak malätit kälkä-
tallo. d. v. f. Kära barn. låten ike
bloden rinna bort. Kärringens
ärnade förmodligen göra korf af
blodet. — Nu ropade ställas doter
som fatt bakom granen på något af
stand: taale ain äbba tjäkte

taanne! d.v.f. Se här är fyfften, kjorta
Då sade Staallo: Nå juopa må taw.
d.v.f. Jag kunde nog följa det der. Nu
började Staallo jante sin karring att
springa efter quinnan, som körde med
"Stanjaken" den vaja, som alldrig varit
kalf; men när Staallo märkte, att det
ike lönte någon följa henne, bör-
jade han ropa efter henne: "vänta mitt
barn, vänta mitt barn; jag skall lägga
en prätt till hemgift åt dig i prätkar-
men; vänta mitt barn! Nu höll dottern
och väntade på nära, att Staallo fikt
fakt; prätkarnen: då klypte ^{hon} af fin-
grone för Staallo med en medhafvan-
de yxa, och så körde hon igen i full
flang. Staallo, som mistat sina fingrar
vände sig om, och vifte fingerflungarne
åt karringen, som sprang prätt bak-
efter, och sade till henne: panne! panne!
he! hä! d.v.f. Ja du min Quinna.
Då svarade Lutak: Nå juopä må
taw; ihtakull taina naka: tinte må
ets. d.v.f. Jo! jag kunde nog följa
detta: int var du med henne. låt mig
förföka jelf. - Nu började karring-
gen springa efter och ropa: vänta! vänta
jag har en ras prätt, som du skall få till
hemgift, vänta litet barn. Dottern
höll, och väntade på nära, att karring-
gen fikt fatt: Prätkarnen: då klypte
^{hon} af fingrane på henne med, ja

att skatten jämta fingerpumparne
föllo i pådubbel, Actian. Derpå piffade
hon på renen, och fätte af: full Carier.
Stadlos gamla Karring hördes ännu
bakeltes rop på kausst håll:

Tjafke, tjafke tuona hääppo mo
kädjakäppöfit. d. v. j. Rafta till
bakö fingerpumparne din Kofsa.

Anmärkan. Egentligen betyder "Tuona hääp-
po" du helvettes Stramlöja; af "Tuon"
genetiv. "Tuona" eller "Tuonasi" den där
kvarvid "ilme" (Verld) förtas emlen: jäle
des borde det egentligen hetat: ~~de~~ "Tuonan
ilmen hääppo" Den der, d. v. j. den andra
verlden, Stramlöja; men här af är nu
endast "Tuona" kvar. För förtä delen
d. hvar ett äfven förekommer något
om finsnadnes "Tuonela" som visserli-
gen har kommit till på samma
fätt, som Lapparnes "Tuonon ilme"
hvilket ord ännu ofta brukas i dagligt

De mest naiva uttrycke, som förekom-
ma i dessa sagor, har jag anfett läm-
pligast att låta stå kvar på Lapparna,
soms att minnesmärke af dess rena
Katalapparnas originalitet; tempe
eftersom några fabeler finnes Lapparna
språket ike mera till; det kan då
vara godt för en språkforskare, att
hafva dessa märken kvar af en för-
gangen foratid.

Alla föregående sagor har jag från Luleå
Lappmark, hvar ett tillhörigen om Staallo är
bäst utbildad. Några af de nu anförda Staallo
La tillhörigen finnas uttagne i Detr. Lappmark
Journal, Jernens deler, sidan 463 och följande.
de; der företas näst afren följande:

En Staallo blir narrad vid Båfverfångsten.

" En gång hade Staallo fått ett nät, att
" fånga Båfver, och gjorde upp en eld i
" Stogen nära daintoll, samt kläd af sig
" att skriva. Man har hade fått att
" juore i Båfver nätet, och med andra
" Andan i en bjeltra vid Elftåden, der
" han var, på det att när Båfverns fast-
" nade, och började rycka upp, ja skulle
" det pingla i Bjeltran, och han derige
" som väckas, för att genast gå och ta
" ga vara på honom. Detta hade en
" Lapp fått, och som nu allk var väl
" tillfälligt, gick Lappen och ryckte på
" nätet. Staallo skryndar till nätet, och
" finner intet. Men när han kommer till
" baks, vore alle hans kläder upbrända,
" ty Lappen hade emellertid skryndat sig
" fram, och kastat dem i Elden. Staallo
" härmades, att han i brådskan refat,
" efter ja oförpigt, att kläderna flängs
" i Elden. Han sitter der emellertid och

" värmer sig, tills det äter pinglor i bylloven.
 " då skryndas han till ~~stället~~; men lika
 " litet var påfveru der nu, som förr
 " gånge. Det värsta var, att Ellen be-
 " fanns i Elflotkna, när han kom till
 " baks till Eldstaden. Detta hade Lappan
 " sinlertid gjort. Nu började Staalto
 " af frysa, och i denna vända, tager han
 " det partiet, att gå till Månens, som
 " lyfte afver Horizonten. Se, Fader din
 " Son fryser! ropade han, i det han
 " gick och träskte Armarne på Månens.
 " Det haln dote ike, han frös ihjäl!"
 Det. Lästadi Journal, pag. 466, 467.
 S. 17.

två Lappsticker gifte sig med Staalto.
 Sjelfva början af denna historien var
 fallit mig ut minnet, men juomman
 deraf är den, att tvänne Lappsticker hade
 gifte sig med 2ne bröder af Staalto's förg.
 Den ena af dessa Staalto's hustrur hade
 barn, men den andra hade inga barn.
 Efter någon tid döda de tvänne bröderna
 ställs äta upp sina hustrur. Den ena
 brodern jag till den andra. Kässes
Kässes vieljam tädna frainak vänotan
 när (tänker) du (äta upp) din Galvaja?
 d. v. l. den hustrun som inga barn hade
 kallas här för "Galvaja" eller en renko
 som aldrig bar kalf. Den andra brodern
 svarar: The mä the, ko tän mejs aaltota

d.v./ När du äter opp den Vaja med
kelf, då skall jag ~~dig~~ också äta opp min
Galvaja. När kallas den Husfrun, som
hade barn, "Vaja" eller rento, som kalpas.
Detta förblomerade talfätt Våra likväl,
de omförmälsta Husfrurna hafva fört
äminstone rynde den barnlösa Husfrun
bort, och ville äfven att den andra skulle
göra det samma; men hon svarade, att
hon ike nådes lemna sin kära man.
Nu började den Stallo, hvilken, nu
fru hade rynt, att förfölja henne, och
en hund hade han med sig, som vägrade
hennes svar. När husfrun såg, att stall-
hennes kära man började hundra opp hon
ne, telef hon opp i ett stort träd. Men
Stalloos hund skulle på henne i trädet
likfom på en Ekorre. Det var då ingen
konst för Stallo att få henne. Han keltade
hunden på henne, och sade: häts! häts! häts!
nam; patta pvide palkar. d.v./ Ställ!
Ställ min lilla hund; rumgfetan (skall
du få) till betalning. Nu tog Stallo sin eska,
och började kugga af trädet, der husfrun satt.
Då började hon att ropa: päättit, päättit
päänakattjak, käättä ilä Attje, Edne pak-
ka liemars tjuokkat vaddam. d.v./ Kom-
men, kommen hundar, åt hvilka far
och mor ike gifvit varmt späd att lögra.
Då kommo Björnar, vargar, råfsor, boar
och allehanda villda djur från Stogens,

hvilka refs fördes Staalls of hans kind.
 det var således ett litet trolleri, som
 främlte den hustrun från Staalls
 kaffas; men den andra hustrun blef
 oförel.

S. 14

Alla förestående historier om Staalls
 äro hämtade från duleå samt Diteå
 Lappmarker. Uti Tornea Lappmark äro
 sedan berättelserna om Staalls bortbländade
 med andra jagor, of: fymmerhet i hos Fin-
 markens Lappisar, hafva Stallo jagorna
 antagit en besk af mytologisk karaktär.
 Hos dem är Staalls ett Trollväpande,
 hvilken endast genom trollkonst kan af-
 vinnas. De äro anmärker, att när
 en nåide hade varit i kontakt med
 en nåide Stallo, var han länge
 sjuk of matt efteråt. Uti Drofsten
 Rhodes ~~Statistiska~~ Statistiska Öfversigt
 för fra Finnmarken, tryckt i Steien
 1842, förekommen följande anmärk-
 ning om Staalls: (pag 252). "Den af Prof.
 " Keilhan i hans Beskrifning, pag. 62,
 " om talke Stallo, som förmodligen skall
 " vara ett jagor höfding för Lapparnas
 " Niojer of Troll, beskrivas som en om
 " Adle, men dock i människo gestalt,
 " samt beväpnad med en lång knif.
 " Den som vill försöka, att draga honom,
 " bör vanda knifvel mot sig själv, ty då
 " träffas Stallo. Men stiken under knifven

"mot Stallo, ja förvunderly kan till en yord-
"Klimgu og förvinna!" denna berättelse
är tagen af Finnmarkens Siffone Lappar,
hvilka tröligan tidigare kommit i beröring
med den rätta Stallo, d. v. s. de gamla Si-
pingarna, uti hvilka de lärde sig känna
en vanlig Råfvere, och icke något ~~nytt~~
människes ätande folk, kvarsjåsa deras Stal-
lo måste blifva ett mytologiskt väsende,
eller verkligt Troll!

Uti Karesvando församling hör man vis-
serligen en og annan berättelse om Stallo,
men berättelserna äro nog dunkla og
ofullständiga. En Stallo historia om Ruob-
ba, kan dock förjåna en förar.

Det var en stark Lapp, som hette Ruobba,
hvilket namn betyder den sporsvige. Som
för något ofog, som Stallo hade begått.
Men Ruobba vågade icke hita på sin
egen styrka. Han hade stäckt sin botes
i bakstall, med tillfäjelje att kuzza
Stallo bakifrån ryggen däreft kom
skulle förmärkas, att Stallo blef honom
öfvermäktig. Som kampen började, og flui-
kan sig, att Ruobba icke stod sig mer an
jämt för Stallo, högg han Stallo bak-
ifrån med en yxe, ja att Stallo blef
varnmäktig. Då retrogade Stallo: "Du
var inte enfammen!" Ruobba stakte ja
Stallo med sin knif, skuren Stallo

bad honom stika sig med hans egen rustade
knif; men dertill var Ruobba för klok; ty dan
na Staallas knif hade den egenheten,
att när man vände den mot Staalls, stak-
man sig själv; Ruobba fink således Staal-
los egendom, som bekräftar: Silfver, hvilket
silfvers fädan har gått; af ifrån man
till man, och skall ännu finnas hos Lapp-
stammen Harje, som hör till Enotekis
Församling.

S. 19.

Detta är nu det kända faktiska af
Lappmars "Stals-Soptjafak" berättelser
om Staalls) hvaraf läseren kan göra sig
ett begrepp om Lappmars dagshistor.
Vi se blott det en evig mängd af sådana
historier, som jag nu dels icke har i min-
net, dels icke anser nödvändigt, att
trötta läseren sanad, då de nästan alla
samman gå ut på ett af de samma.
Samma saker finnas också något förän-
drade, eller med åtskilliga variationer
uti olika delar af Lappmarsken.
Således har P. de Stadius i sin Yuor-
nal, en förändrad Uplaga af berättelser
om "Päres Pättja" eller gammel joi-
ken, hvarest slutet af historien om Staal-
ens Kärning är utelämnat, kanske af glömsken
hos författaren. I historien om den

blinda Staalls, hvars hund Afkrovis jagade
Stall Staalls enligt förenämndes Författare hafva
jagt: huru komman det till, att denna ländas
litta "Tjern, Tjern", men mina läta: Tjern
Tjern. - Enligt en annan Uplaga, hvilken
jag har från Julekasjärvi i Torneå
Lappmark, samt, uti berättelsen om Gammlen
Poiken, Staalls yngsta son hafva jagt
när han kom ut från Katan: "Pättja på-
nats njirvotalla; d. v. j. Gammlen poiken
grines ja illa: hvar på Staalls Stall
hafva jagat: Tanta, tatt njirvotal-
la, njirvotalla njirvotalla, mitt
i Jubmel lakje. d. v. j. Hinkåle gri-
nar, men inte Guds gåfvor. men desja
variationer bevisa endast, att jagan är myc-
ket gammal, och att grunden: hufvudsak-
ten är den samma.

S. 20.

En mera fäktas historiska grund hafva
Lapparnes berättelser om "Tjudek", och
Karjel". med desja hafva Lapparne
haft. Ordentliga fejder, hvars märken
änne finnas, quer uti alla Lappmarken.
Tjudek och Karelarne voro fiendliga förpar-
tier, som kommo till Lappmarken, flere-
hundraårtals, och röfvade Lapparnes egen-

dem. Lapparne måste för dessa fiender kriga
ner i jordkulan, och bo der. Se 1 och 2. delen af
denne Mythologi; Jfr. Niffn. S. 21 af. Cap. 2.

Om Namnet och Betydelsen af Ordet
"Tjudd" äro de nyaste Författarne ike ense.
Lindahl och Oksling hafva afrespat det, men
de, men Sjögren behåder denna afresättning,
och vill bevisa, att Lappens "Tjudd" plural.

"Tjudek" är synonymt med Finncarne

"Sota" som betyder krig. Detta tycker jag
kommer på ett st, ty Melraden mellan
fiender och krig är ike få flöt, att ju
det ena ike kan vara en följd af det
andra. mera Uplysande är Summe

Sjögrens anmärkning, då han visar,
att Ruffka Prönitornas "Ууоё" äro ett

fullt med Lapparnes Tjuddor. Han säger
i sin beskrifning af det Kemis Lappnord

pag. 7. "både det likjudande namnet, och
"afvens, stämme i denna mening

"kvant för väl Pysjas, som Lappnar nyttjat
"det samma, bevisa det ena är tilsvarande

"Tjudd och det visstligen afven uti Gou-

vernementerna Olorets och Norbo-

"rod (utom på Gränsen mellan Tjudd-
"marland och Estland) gifves ett flertal

"folk, som än i denna dag ha Pysjas.
"ne bar namnet Tjuddor; och ehuru vi
"vete, att afven dessa en gång uti
"Oloretska Gouvernementet varit

11 grannar, hvarifrån derse fiftvände (11
11 dapparne) sannolikt förfä af gammal
11 Tjuder. undantvånge, och fadnare af de
11 iu starkare Karelarne, liksom ifrån
11 Finland Alldeles fördrivas, ja äro likväl
11 flera andra historiska facta för handlen,
11 hvilka ej kunna förenas med en så in-
11 skrånad uttydning af det Tjudiska Nam-
11 net, utan tvinga oss, att hos Lapparne an-
11 taga det alldeles i samma Allmänna
11 Mening, som det äfven hafvid had hos
11 Ryssarne i äldre tider, då dermed förflyts
11 Tjudiska folksammar i allmänhet. Så för-
11 följde ju äfven Tavastlänningarne Lapparne
11 (äro tider och förhållanden) också i
11 nedan sitti ålder äldre bestades i Sverige,
11 om talas de alldrig under sitt eget namn
11 hos Lapparne, utan inbegripas följaktligen
11 igen under det Allmänna af Tjuder. Sika
11 kallas är det i andra ställen troligt, att
11 de egentliga ofranslända och ännu
11 så kallade Tjuderne, någon sin språk
11 sina språk ända till Lapparnes nu
11 varande hemvist, utan måtte ätta
11 förflyts om Rysska Karelarne, hvilka för-
11 modligen i början fiendliga till båda hade
11 trängt sig emellan de egentliga Tjuder-
11 ne och Lapparne, och af alla dessa

"Folkstämman således blifvit de sedwans forli-
" gaste och sista ständer."
S. 21.

af detta Sjögnens, yttrande synes, att det fun-
nits ett folk, som i Rysska kallas kallat.
"Tjuder" att detta namn ännu finnes kvar
på gränsen mellan Ingornland och Est-
land, ja, och i Gouvernamentene Olonez och
Nowgorod. Vi bygga oss på det vid detta
Sjögnens intygande, på mycket mera,
som Författaren är hemma i Rysska An-
nalerne och i Rysska litteraturen. Vi
hafva således här en verklig historisk
Grund för Lapparnes Sager, om ett till
dem fiendligt folk, hvilket de kallade
Tjuder. Vi behöfva då icke gå in i några
vidlyftiga underförlingar om ordets betydelse,
ej heller kan det höra till vår plan, att
följa Sjögnen ända in i Historiens kritiska
område, då han söker bevisa, att Lappar-
nes och Ryssarnes Tjuder var det samma
folk, som Grekernes och Romanes Scyter.
Vi skulle då med liten stor skäl kunna anföra
Gammalryska ordet "Tiod" eller "Tjod" såsom
mera liktydigt med Lapparnes "Tjude" (Tjod)
skall enligt fornforfvarnes uttydingar betyda
folk, hvaraf "Switiod" "Gantiod" o. s. v. Se
Riks Sveriges historia: S. 3.)
ett misstag är det af Sjögnen, då han formodan
att Lapparnes Tjuder äfven inbegrep Russer-
na, och Lapparne icke hade något särskild
namn för denna Finne folkstam.

Jag har jämväl i Stats Tidningen för
Juni Månad 1846, som uti förstatet till
första del af denna Mythologiska af-
handling, visat, att Finlands "Kainelau-
nen" som nu mera, med tåmligen goda
skäl, anse, vara de samma som Norrmän-
nen Quoner, kallades af Lapparne "Kai-
nelats", hvaran i Lappmarken, invånarne i
Kalis, som äro en blandning af Sjukska
och Quoner, af Lapparne framför andra
utmärkas med namnet "Kainelats".
Huruvida den Gränsen af Finlands folkstäm-
men, som Lapparne kallat Tjiden, följde
Lapparne uti deras gränser vorande hemvist
kem väl icke med någon säkerhet afgöras,
Lapparne hjälpa berätta, att deras förfä-
maste bo i jordkulor för Tjidenes strö-
verier; och som nu dessa jordkulor haf-
va funnits öfver allk i Lappmarken,
så är det väl icke ofannolikt, att Tjiden
deras ströverier spridit sig ända dit.
Så mycket kan man säga om saken af Sagens
innehåll och betydelse, att Tjidenerne voro
Lapparnes fiender för sin Karelerne.
§. 29.
Karelerne, hvilkas land af Gamla Svenskar-
ne troligen kallades "Kyria land" kalla-
des af Lapparne "Karjel" hvilket förmod-
ligen är Landet af Finlands "Karialai-
nen" eller "Karjalainen" hvilket egentligen

betyder "Boskapsfolket", hvorefter man kunde
draga den slutligt, att Karelane varit
den första finska folket, som varit förord
med ~~den~~ boskap i det ankom till
Finland. Kanke icke hade denna stav med
Boskaps skattel, medan "Kainulainen"
eller Lapparne "Kainulats" med syftande
sig med fiske; ty "Kainulats" betyder, efter
Lappiska språkets Etymologi en som hand-
terar rens men Kainulats berättar allmog
hafva stätt i något fiendligt förhållande till
Lapparne. En mera korrekt betydelse har
ordet "Jarolats" den bedräglige, ett namn
som Lapparne gifvit Sveriges och Nors-
män, måhända med anledning af Sveriges
och i Synnerhet Värmlandens bedrägliga
fätt, att handla med Lapparne. Slike
heller har ordet "Sadja" någon god
betydelse. "Sadja" kallas, nu ja väl främst
som Norrmän, och utmärkes om Følger
eller ett Drunkne, om Drunkne, som
Alldeles icke förstår sig på Lappiska språket
"Ruottalats" är också ett allment Lappiska
namn på Sverigarne, men det är också
om Lappen själv titlat på detta namn,
eller om han talar det af Finns
"Ruotsalainen" hvilket åter tros komma
af Svenska ordet Dratt eller Dratts, kvar
af Drattning d.v.s. Drattens (Konungens)
Gemål och Rikets Dratts, ännu bibehållit
hållit sig i Svenska språket.

"Suomalaiset" länt af Finnenas "Suo-
malaisten" Finne, har ingen släk betydelse
Je. bland Lapparna. Bland de finnas
Stammarna, som äro af Finnenas fjolwa
kände och namngifne, nemligen, Suoma-
laisten, plural. Suomalaiset, Kärnfol-
ket, eller ett folk, som bor i Kärn, myror
och morar; Karjalainen, plural Karja-
laiset, Boppsfolk (Kordors); Kai-
nulaisten, plural. Kainulaiset, det
blygsamma folket (Kajaner, Quoner),
Hämäläiset eller Hämäläiset, ^(Savaplännare) Spin-
del folket? (monne af Hämkä Spindel
Arunen); Savolainen, plur. Savolai-
set, (~~monne af rät folket?~~ eller ~~de folket?~~)
Savotaxare; Virolainen, plur. Virolai-
set, (~~det fättiga folket?~~) ~~Själändare~~;
bland alla dessa stammars hafwa Själändare;
och Karelene varit Lapparnes wästa fiender,
så framt vi icke äfwen få lägga dem
"Perkele" som jag förmodar vara stamfar-
den för Birkarlane, Lapparnes fjfwa
blodfugare, ty Lapparn hade icke föreställ-
ning om Perkel, för än han lärde sig från
na Birkarlarnes tyranni. Jag har redan
föret annmärkt, att Perkel icke förekom-
mer i Lapparnes äldsta Sager.

Desse namn på de Finnske Stammene, her
jag här velat nämna, ja vidt deraf kan hämtas
nagon uplysning för historien, såväl de arbeten
som vi hafva i Sverige och Finland af in-
träffade Torflone, följande blifva kända i de
öfriga Europa.

S. 24.

Hvad nu först Tjudernes angår, vill jag näm-
na, att Lapparne icke hafva några speciella
minnesmärken efter dem quor, ehuru sa-
gorna omtala lapparnes fejder med dem på
flera ställen, hvoraf också Ställena fått
sina namn, till ex: "på något afstånd norr
" om Enare kyrka, fing till och med äro i den-
" na dag ett högt berg, Tjudervaare af-
" ter traditionen ja kalladt af den ordlyd
" att sådana Tjuder fordomdag den spela
" uppehållit sig, och derifrån besprejat det
" om kring liggande Karjel landet!" Sjö-
gren i. c. sid. 7. Tjude-kärja (Tjud-
dalen) finns också i Tornea lappmark,
med flera andra ställen som fått namn
af Tjuderne i andra lappmarkes. Jag
kan icke med Sjögren antaga, att Tjuderne
kom af Lapparne omtalas, endast varit Rycka
korobra, då sagorna betänt göra spelat
mellan "Tjudda" och "Karjel-Tjudde", fast
än något speciellt minnesmärke efter de förr
nämde nu mera icke finnes quor. med ordet
Karjel-Tjudde, d. v. s. Karlefs Tjud,

vill Lapperna jiff utmärka. Mellem emellan
en vanlig Tjud, som var bekant före Karelerne,
och en Karelsk Tjud, som kom sedan.

Men genom detta tafelfatt Karelsk Tjud,
fick också Tjude folket bemärkelse af
fiende, hostis, såsom diindakt och öfrolig, ef-
ter min tanke, riktigt öfversatt Lappiska ordet
Tjudde. Namnet kan jämföras, hvad D.

- Leptadius Perifer i sin Journal 2. sid. 469.
"Tjuder" som är nominat. plural af Tjudde)
är också ett namn, familiet af Urgan
& mal Uprimnelse; men dervid fås inte
"såsom" vid namnet Stallo, begreppet om
"ett frammande väsen. Det betyder nu
"fiende, men såsom det latinska hostis,
"egentligen var motparten mot Civis,
"så torde också Tjuder hafva varit
"namnet på ett gammalt folk, med hvil-
"ket den Lappiska Stammen var i
"fejd, men dock stamförvandt."

Da' nu ett Tjude folk verkligen funnits,
hvaraf Lanningas tillika med namnet
ämnas finnes kvar i det inre af Ryssland,
så är det mer än sannolikt, att detta
Tjudefolk stöfvet ända till den nu varan-
de Lappmarken; men sedan där Kare-
lska Stammen kom emellan, så uphöorde
naturligtvis Tjudernas stöfverier, och Ka-
relerne vidtog.

Om Lappernes fejdes med Karelarne
 har Högström följande, hvarvid dock bör
 anmärkas, att Författaren här liksom
 Lapparne i sednare tidens förblunder Ka-
 relarne med Rysjar. Verkliga Rysjar hafva
 väl alldrig kommit till Lappmarken
 på framtida i Carl den 12te tid, ett
 och annat förparti infunnit sig i de
 öfra socknarna af Västerbotten. Hög-
 ström berättelse, hvilken han fått af
 Lapparne i Luleå Lappmark, lyder jä-
 lunda: "Efter angäende några deras man-
 liga bedrifver i sednare tid, veta de
 allmänt i samma Raitens Lappmark
 att omständeligen berättas om ett fält-
 slag, som deras förfäder göra vågar
 emot Rysjar (Karijel), undantagandes,
 det de ej äro i stånd, att nämna tidens,
 och huru länge det är sedan de skedd.
 Saken skall hafva hänt på ihop, att
 ett Rysjar parti begifvit sig på den
 Norra sidan Öppföre till Lappmarken
 och vid det de angreps Lapparne
 oförvarandes, fingo de i pengas och
 aförvarandes, fingo de i pengas och
 sig fördenspeill till öfver annan, att försä-
 na om kring alla Lappvägar de träffar
 de, betjenande sig vintertiden mest af
 Skidben. Man har viss mig försligt."

jordkuntor, dem man sommar tiden gjort
i mening att fördölja sig. Och emedan
de baserade sin allmänna redergång, haf-
va de i denna Lappmark mörkgrönt
sammangetadt sig, och tagit en gammal
man af fitt folke till hufvud. Den gamm-
ma var på det sättet anförordad, att
då de kommo dit, de förmodade fi-
ndan skulle komma, batjonte han
sig af ett Krigsuff, i det han på ett
hög berg lät utföra en enfelig höj-
timmer, stollar. Därpå lät han väl
trainera med sin utjoni kela berget
samt bera vatten därpå, att det blef is-
lupit upp till öfversta stullen. Sedan
lät han uti isen kugga trappor, och
före, samt göra vägar från Alla fjö-
rens Runtor dit ut, på det fienden
skulle hitta igen deras läger, som uti
gule efter Ruffen; ty då Ruffarne
kommo, hade denne ställt upp fitt
sann skage i förskott på bergsklinten,
som syntes till en tunnellig väg på
Alla fjörens. Men när fienden, som vägar-
de stiga upp till blem, kom på half-
va berget, släppte derse på en gång ä-
ttud fem timmer stollar, hvilka förskro-
fode mesta delen på vindantagne, som
de sedan med handkraft nedgjorde.
Men när släppte de med lifret

den ena med sin arm, den andra med sin
fot. Dese fings. lof, att resa hem, och
berätta sitt folk, hvad undulyket dese
mannskaps hade fått: antalet på de
flagnen hafva de ej annan räkning
uppta, än de berättat, att man tog de Ell.
stäl man fant hos dem, och trädde på
strängen af fina trädbojar, hvar med
halftredje sträng öpfyltes. Men eme-
den hvar sträng på desse bojar innehå-
les gemantligen till lundens en god
famn, måste det hafva varit en anse-
lig köp. De hafva vist mig en djup
dal på ett vist ställe öpför berget, ge-
nom hvilken de fört öpp vattenet,
öfven på vissa ställen vid bergsfoten
på norra sidan, hvarest är bättre
gräsmått än eljest, föregifvande, att
de flagnas blod, gjort de tta stället
fruktbarande. Samme berg kallade
än i dag efter Ruffa anföraren, som
Käpps-vare. Det ligger vid nord öf-
mit Norr om Gallare. Höjff. Cap. 2:
§ 21. § 27.

Uti samma Luleå Lappmark, ika långt
från Dewrajaur Nybygge finns öfven en
Karjel Karja, J. v. J. Karelska dalen,
hvarest, enligt sagorna, ett dylikt krigs-

puß blifvit förärvad af Lapperna,
och en stor hög Karelerne blifvit nedgräf-
ne under ett ras af Stenar och Stenar, som
Lapparne flöjt ner från Bergsklinten.
Som äfven der ännu i Jädnara tiden blifvit
fundne ike Allenaste Manniskoban, ätten
äfven Elefant och pilas, för Nam man väl
i ke böra twifla på, att jagan eger sin tillfö-
littliga grund. Dyfika nedslag omtales nästan
i alla Lappmarkes. Så till exempel hos
P. Laftadius i sin Journal 2: sid. 482. inta-
git följande berättelse.

"Många Orterö Namn, med dervid påftade
jagor, vittna om Karelernas fiendliga
fröfneries i dessa trakter. Tolens de
jista af denna art måtte det vara, som
en Lappman i Arjeplog, vid Namn
Anders Nilsson Ruongu, för mig be-
rättat. Han förtäljde nemligen en gång,
då vi voro i resfällskaps, och en quäll
uppehålls oss i en klata vid Barthun-
te, att på ett ställe, belägenhållt långt
derifrån, ett slag hade stätt emellan
Lappar och Kareler. Det hade gått
till på det sättet, att en Lappskuffen
jent om en quäll, skulle bära sitt
barn, och hade till den ändan vatten
uti en kittel framför sig. Min när

han nu skulle fætte dit barnet, blef han
med forfærdelse væg i Rittelns billeden
af en mans hufvend, med kattet øyne.
Den forsvandt væ i haft, men som hans
Annee handfalden og forfærdet titte-
de i Ritteln, vifade sig jamme fyv
åter. Da mærkede han, att det var en
man, som ifrån Rätans öppning titte-
de in, att det var hans bild, som vatteret
åter speglade. Helt tyft väkte han sin
men, og gaf det honom tillkänna. Han
tog genast sin bage, frånde den og lade
pilen till. Som nu mannen åter, til-
tade fram, stöt han pilen mitt i pan-
nen på honom, hvorefter hans hörde
ramla ner utför Rätan på marken.
Han vågade dock ikke gå ut og se ef-
ter, af fruktan, att det vore flera der
ute. Om morgonen fandt han
ligga död på marken. Lajzen
förfat, att denne, såsom faken var.
Religös förhåll sig, var en utspänd
fejande, og att den öfrige hopen af
sig således väkte fröven, og öfver-
vassade Ranelenn, der de lägo vid
sina Eldar. Der blefvo de samtliga
nedgjorda, och af det

tagna bytet skall ännu något vara i
behåll, nämligen ett par kittlar, som kal-
las Karjela Skals. En fådär karjäg
gett: den är fådär jag kan tycka, af
mesjing, och daggarna säga, att dessa
Karjela-Skals aldrig soga. Det finnes
blott få i behåll, och dessa ändå försedda
med ny batter, omödan de gamla batter-
ne blivit reträtta!

S. 26.

"En annan saga om Karjelah är, att
en flera af den kommit, och ännu sig till
Norrige. De hade fått tag i en lapp,
som de trängt att lotfa sig. Han hade
fått dem, att nedgången vore mycket på-
gången det i allmänhet verkligen är, om-
dän Kolen at Norrka sidan stuparen
mycket tvärt, då den däremot at den
Svenska långsamt, och med många utflö-
tande grener fänker sig ner at flät landet)
de borde därför följa honom i hamnen
i hål. Lappen vånde föret och bar ett
blaf, ty det var mörkt om aftonen, som
han nu kom sigtande utför till en träs-
brant, hejdade han, som kände förtällden
det, sin fart, och räffade blafet utför
branten. Karjelah höllo efter i full fart,
och förtode utför branten, den de alla
blefvo förkroofade. Lappen hade vikit

åt fidan. Följande dagen begaf han sig ner,
och stolt öfver sin bragd, stöt han en pil
i väggen, i den förste stuga der han trädde
in. Detta upptogs illt jagom ett fiendligt
tekn, och man ville taga fatt på mannen.
Men han bad dem följa sig, och se hvad
han hade gjort, ja skulle de först göra
annat, än behandla honom illa; och
blef han sedan jaken sålunda blifvit
utredd mycket väl hållen." Petr. Lofth.
Journal 2. deln sid. 484.

§. 27.

Uti Norrka Tidsskriften Vindstucken, 5te år,
gång sidan 784, anför Roparvinge en berättelse
af Norman i Sattens fogsderi; enligt
denna saga skall en dapp hafva lofat 150
penningar ner till Dysfjord i Fredrik den
4des tid, och narat dem ner öfver en
cipis, hvarest de alla omkommit. Droften
Deinboll anmärker i Notan, att i "Ny sam-
ling af det Kongl. Norrka Videnfkebs
Sällskaps skrifter 1. Bandet sid. 50° 6°" för-
menes denna händelse hafva tilldragit
sig vid Solovig, som är den öfraste
gården i Skjörstads Dreftegård, hvarest
ett ett fjell "Quenflovet" skall hafva
fått sitt namn af denna händelse. Ett
dyllt rykte har Droften Deinboll hört
berättas i Fimmerken, hvarest Menen
förflyttas till det branta "flagnesfjeld", som

omgifnes Kjellvig. Några Ryskar, hvil-
ka på "Honingsvåg" på Magerön reffe
öfver fjellet för att plundra i Kjellvig,
skulle af en Lapp, som de trunget till
vägvisare i natten, mörker blifvit locke
de ner i afgrunden." Deimböll och Roser-
vinge. - Man finner af dessa berättelser,
att Sagorna förblanda, måhända olika hän-
delser. Namnet "Quonflonet" antyder, att
de förortade fienderna varit af Finska Stäm-
mans, och att den händelse, som der påskat
är grundar till Lapparnes berättelser i Pi-
teå och Luleå Lappmarker.

Samma händelse berättas äfven i Tornedå
Lappmark men med någon liten förändring. Det
skall hafva varit en rik Lapp, som hade pett
af håret på sina renar, ja att Karlearne
icke brydde sig om dem, emedan Renarne
jadan håret var affvelt eller afbrändt, jaga
ut magra och fula. Där jamme Lapparna
trungo Karlearne, att lotja dem öfver till
Norrige. De törde alle sammans, med renar,
och Lappan törde framfå med ett spikbloss,
hvilket han kastade ner öfver branten,
och verk hjälf åt jidan.

S. 28.

En annan berättelse om Karlearne hör
jag från Tornedå Lappmark. Det skall
hafva varit en stor härm Karlearne,

Jom hade lämnat sig en dal, i Tornedå lapp-
mark. Dessa Karelar hade en anförare,
som var öfver hela korynne beklädd
med Rappor. En Lapp, som var mycket
frält flytt, hade smugit sig helt nära Ka-
relarnes läger. Karelar-anföraren var
så öfver sin Rappor klädd, att han
ikke kunde äta fjell, eten måste erietas
af en bejant. Under natten flöt lap-
pen med ~~en~~ pil mot anföraren, och träffade
Gaffel skottet, just då bejanten höll på
att stoppa mak i mun på anföraren.
af pilens fart för Gaffeln i halsen
på anföraren, som genast dog. Men
Karelarne, som ikke såg pilen, dödade
först bejanten, hvilken de trodde vara
villande till anförarens död, och sedan
böjade de flöpp finsmalen, då den var
efter den andra föll af de pilen, som
Lappen flöt i natten mörker.

§. 29. Ett annat präpparti af Karelarne
hade kommit öfver till Tornedå lappmark
om Sommare. De hade äfven fått
tag i en Lapp, hvilken de trunget att
låtja sig till andra Lappor. Under vägen
hade de rätt med flera bäter och farik.
i Land på en halme, hvarest de ännu
hvila sig. 2 af dem skulle vaka och
hålla vakst, medan de öfrige sögna.

Men till slut fömnade vaktkarlarna
hjälpa. Då påbjodas ^{Lappen} tilljället. Han kast
ut alla båtar ifrån stranden och hoppade själv
i den fjärde. Sedan Lappen sålunda författat sin
Person i Säkerhet, ropade han till Kare-
larna, och bad dem stiga upp. När desse för-
märkte, att de voro lemnade på kölmen,
började de ropa till Lappen, som rörde på
Sjön: Laurotkainen, Laurotkainen!
(Jä kette Lappen). förbanna dig öfver oss.

Men Laurotkainen var nog kärshjärtad,
han visade ingen misstänksamhet med
Karelarna. Då började somliga att
simma, för att komma till fast land,
men Lappen klubbade ihjäl dem, som
gafvo sig ut på djupet. De öfriga höll
han vakt om, att ingen skulle pigga
bort ifrån kölmen. Och som de ikke ha-
de någon mat på kölmen, så förging
de af hunger. Somliga hade lefvat till
9de dygnet, men en kvinna, som de ha-
de med sig, hade lefvat till 10de dyg-
net. Om detta berätt på Jerisjärwi eller
på något annat ställe är ikke så nog
bekant. Men den mängd af Menniskor-
ben, som finnes på en kölmen i Jeris-
järwi nära Muonisniska, kunde gif

va anledning till den förmodan, att Kare-
lane puttet ihjäl på denna kolme.
S. 30.

"Om Karelenas föröfverier vittna, som jag
är, många både sagor och orters namn.
De måtte hafva varit yttre fjura och
förödande, men tykas, att flata af det
bestända och historiska allfammen
icke träcka sig allt för långt in i for-
tiden, då de säkert antagit stallo histori-
ernas dikkeflatter. Men ingenjens
orkpä deras tid beständ af det i Pro-
fessor Geijers Svulfa Folkets Historia,
införda Thorolds och Faravids tag
emot Karelna, hvilken berättel-
se, såsom här spridande ett förträff-
ligt ljus, jag ej kan afhålla mig
att recitera."

"Af Thorolf, Harald Hårfagers
dyffoman öfver Finnskatten, begärde
(omkring 844 e. chr.) Faravid Ruo-
rarnas Konung, genom fädebud,
hjälpe emot Karelna, som hade
kränjat hans land, och erhöll den ena
löfte, att Thorolf skulle hafva lika
stor del i bytet, som Konungen.
Men det var lag hos Ruornarna, att
Konungen skulle hafva 4/5 del en

af bytet, och derjutoom utom byte, så myck-
ket bäfres, Sobel och Gräffinn, som han
ville undantaga. Thorolf drog öfver i
Rusland: han hade 100, Konungen 300
man. De lågade gemensamt till öfra
Finnmarken; träffade och slog Kare-
lena på fjellen, och vunno ett ganska
rikt byte. Derpå återvände Thorolf
till Rusland; gick öfver Kölen, och kom
in i Norrige vid Veffen i Haloga-
land!"

"Det är således säkert, att Karelen
redan i 9de Århundradet, pågode präpva
in på Lappmarken. Det kan också ta-
gas för gifret, att de både derför och
derefter gjort det, ända till dess de
vid slutet af 13de Århundradet blefvo
krufvade af Svenskanes vapen." Pet.
Lofvadii Journal. 2. del. sid. 480.

S 41.

Följande af Drasten Rode anteknade hi-
storia om Rydjes präpverier i Finmar-
ken, hörn öfver till fabelne, och kan der-
för bifogas på detta ställe.

"Hornings vaags kyrka, som förmodli-
gen har stått på en liten ö, hvilken
änne bär namn af Kyrk-holmen,

Skall vara ödelagd af Rysarne, förmodli-
gen i det 16:de århundade!

"Sagan, som icke angifves tiden, berättas
att der just hölls Gudsdyrkt, och då de
Rysarnes Skepp syntes på Skafvet, bis-
jade prästen prästen, att hålla likpredi-
kan öfver sig sjelf och öfver hela försam-
lingen. Der voro jämna dag 4 brud-
par i Ryskan, men endast en af Brud-
gummarne räddade sig öfver till fast-
landet, samt medförde underättelse
om Ryskan, och de öfrigas undergång.
Enligt en annan Saga voro jämna
öde beständigt på fjellvägs Ryska,
men då man blef de Ryska Skeppen
varse, skref Prästen 4 gånger öfver
hvandra några Ord på en pappers-
lapp, hvilken han kastade ut i sjön.
Då detta var gjort 4:de gången, up-
kom en Storm från Vesten, som kastade
Skeppen tillbaka på den branta Klip-
pranden, innes för Sverholk, hvarest
man skeppet kastades öfver i ett hål
i fjellet, hvilket ännu kallas Rys-
källan, hvarest de ingentades kunde

Normna. De dögs fulligen af hunger.
Man har i Finnmarken många sagor
om dylika plundringar af Rysarne,
 hvilka traligen äro någon Grund. Det
är mycket möjligt, att flere Ryskor af
den blifvit döfva och ödelagda. Dessa
infall spredde i Finnmarken i 14de och 15^{de}
Arhundradet, men synas hafva fortfarit
ända in i det 18de Arhundradet. Än
minstone förtälja ännu lefvande menn
flor, att deras föräldras äfverlefvat färdre
tilldragelser." Rudes Statistiks äfver Finn-
marken Sid. 204.

6. 32.

"v. Vesten skrifvas i ett bref till Colley
af den 9de October 1717, att Håsvigo Rys-
kor då hade blifvit plundrad af Ryske Rief-
vare, hvilka äfven hade gjort skada på
annat folks gods afbränd Tornä, samt
ödelagt många ställen i Lappmarken
änka till "Abutokeins". Rude. l. c.
Författaren uppi fulligen, att "vora egna
Ryskor Nordland farare torde hafva varit
Rysarne behjelplice i dessa plundringar, af
detta varit en Lemning af Norrmannens

jordens Röpörtäg till Finmarken. Men denna
än må vara, ja är det viß att veritabla Rysjar
i Carl den 12tes tid plundrade öfver all
i Sverrige, och att de öfver prätkel sina
förtäg ända till Lappmarken, hvarföre
de öfver ärfk Karelanes Namn bland
Lapparne; ty nu för tiden kallas Rysjen
på dappsta: Karelane (Kariel). Man
har ännu quor en berättelse om ett förf.
parti, som hade trängt sig öfver Kalix
Elf, hvoreff de hade trängt en
Forsfyrman, att styra utför forsarne
i Kalix Elf. Denne hade vid ett stork
fall, som kallas Jockefallet. Öfver
Kalix, hoppat ur båten på en sten före
öfverfallet, samt i det samma tagit
af sig mörfan, tärkat dem för godt fall
fler, samt önskat dem lyckfem Refa
till Erigheten. I det samma förtals Prä-
ten utför fallet, och föndes förtredes i
Spillros jämta D. Sofagerarne. Utid det
Nända Jockefallet. Öfver Kalix har man
ifrån gammalk anbragt en lår smel-
lan Klippan och Vattenmafjan, Under sitt
benedande att hoppa öfver för fallet, fal-
lar hafs laxen ner i laxen till gifka
renas stora förtälja. Man i sednare
tider hafva de, som bo öfverför

fallet väckt en process om tillåtelse att
få spränga ut Klippan, på det att de en
må spränga opp för fallet, till deras nytta, som
de ofrunder.

S. 33.

Det är besynnerligt nog, att Lapparna
icke hafva några flera berättelser om
Birkarlone, hvilka historien afmålar
Lägen Lapparnes värfva Tyranner. Det
stode förmodligen härröra deraf, att Lapp-
arnes undanflykt af Birkarlone
gätt för fränning och oförmektet, att
folket icke kunnat fatta någon förfäls
Epok i minnet. I Torneå Lappstade,
hvarest Birkarlones välfvone synes hafva
varat längst, finnes endast några duntala
fägnar, som häntyda på dessa Tyranner. De
kallas i dessa sagor: Värrät Duonarit
d. v. / Orättfärdige Domare. De berättas
hafva pröfat ut af Allmoget de dyrbä-
raste Räf och vetterstäm, som fängades.
Den första Åbo i Enonteki, doten lär hafva
kommit nerifrån Pollo, och hade befatt
sig i Kuttainen 2 mil nedanför Nu
varande Karelandets Kyöka. Han var
fime och kallas i sagorna Kuttu,
Gubben, eller Kuttas rauka.

När de Orättfärdige Domarna hade
frågat efter namn dyffkinn, hade Gubben
svarat: "Jag har endast fångat ryppor i ån"
Samma Kuttas ränki trötade med den
fjötta Åbs i Karepuuns Kyrkoby om
en Äng, som kallas Alajaari. Då berättade
de orättfärdige Domarna hafva gifvit
ett följande Utslag: "Om Kuttas Kom-
mer till Alajaari, för att slå hö, få spela
båda benen honom afhuggas." Det kria
man säga var en radikal cur för ärekan.
Samma Kuttas ränki berättar hafva
varit en Trollkarl, men dyffkinn varo
ändå värre Trollkarlar. När Kuttas
Gubben skulle tjura utför en frid förby
som kallas "Kuttainen Kurkis" hade
Lapparna Trollat ja, att Kuttas
Gubben fastnade midt i forsen, och flapp
hvarken fram eller tillbaka. Men slut-
ligen hade han tillväl jelf trollat sig
lös derifrån. S. 74.

Sägorna berättade vidare, att Lapparna
ledne vid Birkarlernes Tyranni,
hade skickat en deputerad till Hofvet
i Stockholm för att anföra Klaga-
mål öfver Birkarlerna. Den deputa-
rade var en Lapp vid namn

Labba. När denne Lapp kom till Tor-
neå, ville Birkorlarna icke fläppa ho-
nom fram. Men en bland dem hade de
öfriga Orättunda, tagit Lappen på fitt
fartyg, ja att Lappen kom riktigt
fram till Stockholm. Der hade han
passat på ett öf tillfälle, då Run-
gen höll på slå boll. (Det var förmod-
ligen Tornespel.) När Rungen sprang
efter bollen, sprang Lappen fram och
framvåkade en juplik, hvilken togs
emot af Rungen, och sedan den ti-
den, heter det i Sagan, försvann de
örättfördige Domarene.

Uti denna saga skänker man igen
Carl den 9de tidetvårf; och Rungen,
som slag boll, var utan tvifvel Gustaf
Adolpher. Bland de namn, som
öprätens i Carl den 9de Protectori-
al af den 14de Juni 1602 förkommer
icke Enontekiä, och det är därför tro-
ligt, att Labba icke varit med i den
Lappiska deputation, som utverkade
förnämde Placat emot Birkorlarna,
utan har denna Labba, på eget be-

våg, vägat framföra Lapparna Klagnad
mot de blodsygande Riksråderna, hvilket
alltförval kunde Carl den 9de fram-
het, för att vidare våga förferda saken
ne. S. 35

Sagorna om Riksrådernas framförelse
i Ditea Lappmark äro allt för värd-
värda, för att här kunna med flitt-
tignande förbigås. De finnas intagna i
2de del af Petr. i^o stadii Journal
sid. 497. af följande. Jag intages här endast
det, som hör till Sagan, emedan det, som
tillhör Historien, icke hör till detta ar-
betets Plan.

"I Ditea Lappmark finnes 2^{ne} kyrko-
ställen, som efter all anledning hafva
sin Ursprung från Medeltiden,
nemligen Kaffer og Avariken.
Kyrkostället vid Kaffer kända
endast Sagorna; ingen Skriftstäl-
lone vet om Kaffer kyrkan ett
enda ord. Emellertid questas namnet
Kyrkoviken, och gifves icke åk Sagorna.
Kaffer - kyrkan har blifvit med flit
Uppbränd, och det derinne förbrända
de folket innebrända.

"Jag har frågat om man visste, hvilken
som gjort det och för hvad orsak, och jag
har därpå fått till svar, att det varit Sven
Håmme, som på detta sättet ville straffa
Lapparnes olärlighet, eller åtminstone
deraf taga sig försvänning. Detta är iika
örimligt; man ihågkomme Spanierernas
framfart, mot infödingarna i America:
såsom Kättare och Gudläsa måtte Mexi-
co och Perus Regenter befrunda bränner.
Lapparna här till Norkarlanes plundring,
lyftnad, som ingilt: faken, ty här var
nu och merkenad, och man hem i be-
sitning af Lapparnes medförda Re-
nar och gods, om man dröpte dem.
En Dröfft hade och varit med, och den-
ne skall hafva velat vana Lappar-
ne, men iika haft tillfälle; dock
hade han föregående dagarna, då han
meddelade Sakramentet, i stället för
de vanliga ordon, sagt: "Märon prä-
na; märon präna." (Jä läter läter Cita
tionen i Lapparnes man: man det skall
betyda: i morgon bränna eller brinna.
Dagarna därpå antändes kyrkan, då

Lappornas vore förfämlade för Guds-
fröntan, och blifvo de Alla innebrän-
da, utom två, hvilka jag ej erinras mig
jåkert, antingen de haft några smär-
tanke, och därför afhållit sig från
"Pyrkan, eller veti vi förfämlade
räddat sig genom passaget. Men andra,
som jåkerte rädda sig blifvo nedbruggna

S. 46.

"De räddade skändade hem, och begäro
sig, väl utbrutade med julor och bagar,
de återvändande marknadsförelse i
förmåg, och ställdes sig i förfämlade vid "Fasta
puolda", en bakke öfver oss Arvids-
jaur. Om de varit blott på tu man
hand, eller haft flera med sig, här jag
icke kunna för utbrakt. Det följande
da är sannolikt, skuru blott de
båda ontalar. Men de vore väl blott
anförare, och de friga, sedan de flesta
missfärderna blifvit genom. Inom branten
utbrutade, vore obetydliga Personer."
"vid "Fasta puolda" gibe det inte för till
att marknadsförelse skannas med bollar
och bäg, förunde, den ena efter

den andra; och man körde utför
bäcksen i fullt fläng, som vanligt är
när man kör med den; ty om han ej
håller rundan, så mycket kan är god
för, så kommer Attjiana (därröms fläda)
och föter honom i baken. Den
fjärta träffades af en pil, och styelpe
te om kull med Attjiana, men fläda
i alla fall ^{i fullt} fart utför, hvilket öfren
ejest ofta händer. Derät spratta
de de andra, som icke märkte or-
saken; men det gick på samma sätt
med dem, den ena efter den andra.
Sist i raden kom Presten och
han blef lefvande gripen. man
förbrädda honom hans trohets,
och man ämnade döda öfren honom
men det der Märon präma, Mä-
ron präma räddade honom; ty
han föreställde dem, att han dermed
inlet värna dem, så de ej hade
författ det, och han hade ej haft
tulfälle, att på annat sätt gifva

den foran tillkännas. Hans fukt jä-
ledes for i frid.^m

S. 44.

" Ett krigs tillstånd inträdde nu
mellan Lapparne och Svensarne
eller ortens Birkerlin. Under detta
Upkomme krig har efter all anledning
flaget eller affären vid Rikskere-
kaife inträffat, ty fömliga minna
Sagesmän hafva bestämt Uppgifvit
Det. Just här skall efter Ditea krog-
marks sagor, händelser med Timmer-
kopen och kofva inträffat, som Gellevere
Lapparne för Högström Uppgifvit vara
inträffad i en affär med Karelandes
stades. Både delarne kunna vara
janna, ty ryktet af den förra händel-
sen, som till tiden måtte vara äldre,
var fakterl spridd äfven hit, och man
hade all skäl, att försöka att dylika
krigs puts en gång till. Att ett flag
äsk rum vid Rikskere kaife är utom
all tvifvel, ty man har der äfven
i en sednare tid, funnit Oldstäl, och
har min far i sin Barnbarnsett
ett fadant. Det vigtigaste fyndet
vid Rikskere kaife är dock en

Krona, som på 1648 tåtet blef af
2de Brokeskarlen från Napajels fun-
nen, och skänkt till Strjenslags kyrka.
Jäsom det i en kyrka-⁴ boken från
Bok från denna tiden finnes anteta-
nadt. Denna krona hänges nu i
vestra korset af kyrkan, jäsom Gius
Krona, ty man har plagit in i den
Några Giosamer af Gius, ett hugg
efelt och kluddigt verk. Men jelf-
va Kronan är temmeligen väl gjord.
Den är af messing, och har åminnto-
re varit förgylt, och är förfedd med en
myckenhet "löfvärk". De lyftande
flikarne äro, ja vidt jag nu kan på
minna mig 12. Jag har förfötat
den på hufvudet, och den har påfötat
mig fullkomligt, alldeles som en
mossa gjord åt mig, hvoraf jag kan
puta, att den som varit den, varit juff-
jont lika. Tjockhufvad, som jag."

§ 48.

"Men hvilken kan det väl hafva
 varit, som bar den? Helk jakerk den,
 som efter Liegler och Olai magari
 upgift - båda lefde i början af 1500

talat, skulle med sin röda dräkt ägva
Lappkung. Kronan vägrade man väl, ike
vilja sig uti annorlunda än i Lappkon-
ken. Att en sådan telenad ike gånge
blef anamnad, och att Eldstämman i
Jernare tider blifvit fundna, gör en
ny styrka at jagan om timmerko-
pen. Hade man med vapenstyrka ned
tuggit fienden, så hade man också utom
all tvifvel, tagit vara på allt bytet.
Men när det skulle gånge ett ras, kan-
de utspilligt blifva återunder ja begrafvit,
att man ej fann det. Denna Sagesken
med ett ord, ja många iure Criteries
af Ganning, att man ike kan taga
den Annorlunda, än som en kuff-
viff berättelse, och visas detta, att
den ike rör sig till mycket aflägsna
tider. Jag har också hört den af män-
ga olika Sagesmän, och flött med
obetydliga variationer. Den ena
berättar någon liten omständighet me-
ra, än den andra. Di synnerly viktig
omständighet är den, som Anders Nil-
son Puonja viffe berätta, nemligen
att Driften, då han meddelade Sacra

mentet, och fada: Mårön prämn,
Mårön prämn, medelade andakt brö-
det, hvilket Sagesmannen tycker äro
betymerligt, och andra, hvad derunder kün-
de ligga förborgadt. Härpå kan man ^(tiden) tro
och en finna, att vi äro i Chatholper
och jagan hos af denna lilla unftän-
dighet, icke ringa bevis för sin ätak-
het. Denne Anders Nilsson Pason-
ga är jagons Caput i äldsta grenen
af den gamla prästen Tjank, och in-
nehafvare af de gamla traditioner,
likafn af ett gammalt Jorf-yeow (Sax
att fånga i Viefrajan etc), hvilket gätt
i arf hos prästen, och tros vara arf
hundrade-år gammalt. Detta af Petr.
Lestadius på anförda ställe.

S. 39.

I anledning af förefråga historia om
snöbranden i kyrkan, hände sig 1825,
att köparne i Sjöeplog hade blifvit
för upprämda af några Speculantes i
Barrfjorden, att de temot tordes in-
finna sig i kyrkan om andessnoffo
Bordagen. Man hade inbillat dem
att alla köpar skulle förgöras på
Svenska sidan, och de för upprämda

af de gamla sagorne, inbillade sig, att
en ny mordbrand skulle företagas i Strje
plogs kyrkan. Det var till och med en läjv
vid namn Skåble, som frågade de
varande Curam Pastoris, gerem Herr Con-
rad Grönlund, hur det stälde i kyrkan
vone, genom hvilket Presten skulle
Krypa ut, när kyrkan blefve antänd.

Förmodligen har man föreställt sig,
att Presten hade något penligt hål
hvarigenom han kroge ut, när kyrkan
i Kappers brann. Ryktet om denna
Lappares oppbrända inbillning är
1824 föreläkt Regeringen att genom en
skrifvelse lugna juverna. Men sjelfva
Uphofsmanen till en så nedrig lög
kunde icke ertappas. Det var förmodligen
någon Speculant på norska fiden,
som ville profitera af Lappares
öfvervintrande på den fiden, som hade
inbillat dem, Jädana Galen/Kopren.
I allmänhet är Lapparna ännu mycket
rädda och misstänksamma för alla främmen-
de Nationer, hvilket härrör af de många
Sagorna om det förtrycke deras Stams kraft att
utdräsa af Tjuder, Kareler, och Birkarlar.
Om de på fjällen få se refande utan Lapp
följeslagare, få fly de på långt håll

hiksom de voro jiffade. Den af Sagorna
uppskrända inbillningen eller föreställnin-
gen om tillvaron af verkliga fiender har
stundom vållat, att en oaf annan samman
fjellbandone blifvit reputen af daggriene.
Man detta härrör ike af hat eller lömske-
het, jäsom en del Författare föreställt sig, utan
det härrör af den uppskrända inbillningen,
i anledning hvarof de föreställa sig, att
alla, som träffas på fjellen utan lots, äro
röfvere af förrymda eller ringmäns.

Anmärkas. Helt nära Enontekiö finns en
Udde vid Namn Sota rievri, hvarest
enligt Sagorna ett flag skall hafva flätt
emellan Lappar och deras fiendes, hvilkas
Namn Sagen ike vet uppgifva. Det är ike
öfroligt, att det varit Jämsne röfvere, hvil-
ka ike hört, hvarken till Tjuidiska eller
Kareiska stammene.

S. 40.

Till Sagorna kan äfven den berättelse
hänföras, som finnes anförd af Scheffer om
Lapparnes underkenfrända af Birka-lar-
ne. Enligt ett manuskript af en viss Johan-
nes Boursus, anför Scheffer, att Ro-
nung Magnus Ladulas, efter han ike
kunde vinna dem under Sveriges
Krona, bod dem, som ville vägar offrim

ma dem under Kronan, ja ville kun gifve
dem ~~for~~ hina i händer till skandern!
"Här på skola då Birkstarna, innerämnas
ne i Birkala socken i Finland, hafva
gripit Jakob an, begifvit sig till dem,
och dagtingat på någon viss tid, men
derunder aförvarandes afverfallit dem,
flagit många ihjäl, och vunnit dem
cellt till Norra och vestra Sjön!"

"Ur femma källa anför Schaffer, och
ja en berättelse af Andreas (Canuti):
Påttor i Pitkä, att detta skulle haf-
va gått ja till, att en Birkstall gått
Lapparne i förväg, när de skulle
återvända från Birkala, och låtit
sin Hustru gräfra ner sig i förväg på
ett ställe, der Lapparna nödvändigt
skulle komma att passera öfver honom.
Som de nu kommo om nattetid och
räände öfver honom, förmån fram
derigenom tuom många de: vros, ren-
ligen 14, och hade han sedan upstigit, och
åter räändt dem i förväg, ja och
nedkuggit dem ena efter den an-
dra, så de alla räände i en rad,
och de efterföljande ike fago, hvar
sinn råderade med de föregående.

Endast den siffte hade blifvit det vanse
och Birkearten hade förfä efter en frän
strid med sin Kussons tillhjälp lyckats
att besegra tronans. Sedan nu dessa
blifvit undanröjda, som hade varit de
förmänta och mäktigaste bland Lapparna
ne, så hade de öfriga utan Svarighet
underkastat sig." Petr. Hoff. efter Schreffer.

Om denna historia äger någon grund,
så röner den förmodligen någon vido trakt
af Lappmarken. Men icke kunde hela
Lappmarken underkufvas af en Birkeart,
utan Lapparnes underkufvande har väl
skett fränvaron genom lif, då Birkearten
ne, eller de som förfä började trofva
Rydes handel med Lapparna, nämnde
att sig Lapparnes voron, och togo en del
vonn, som till ex. de bästa dyffkinn för
intet, under föregifvande att det var skatt
at Ronungas.

---

anmärkel: ja långt har författaren
kunnit i November. 1844, och dess
icke Rykskandens Felmanns ma-
nuskript varit att förvänta, skulle
jag hafva affutat arbetet här, och
affekerat det samma. Det tredje,

Tillägg. (Konferens i maji 1844)

Genom efterlygare Correspondens med Herr
Kyrkostånden Fällman, har det ändteligen
lyckats mig att få del af hans munde-
Script i Saggiska Mythologien. Det är
Sörfattarens begynnliga liberalitet, jag
har att tacka för detta sin. Manuscrip-
tet innehåller många viktiga uplysningar,
vilka jag, med Sörfattarens Goda minne
tagit frihet begagna uti följande tillägg.
Herr Kyrkostånden Fällman, har vidt en lämbie
tid uti finska Saggmarken, såsom Rafter i
Utsjoki, hvarefrån han äfven gjort excu-
sioner till öfver finska Saggmarken, samt till Gräns-
arne af den egentliga Ryska Saggmar-
ken, hvoreff de största Trälkavaler tror
hafva funnits. Under dessa utvandringar
har Sörfattaren med mycket noggrannhet
upptecknat ställen med dervid fastade Mytho-
logiska jägare, hvilka äro i cirkulera
bland Saggiska och finska Allmoget.
Det har naturlighvis icke ingått i planens
för mitt arbete, som endast innefattas det
allmänna af Saggarnes forna veritets,
att uppehålla mig vid locale omständig-
heter, hvilkas antal kunna vara flera
jagst till ändlighet, om jag spolat om tala
alla mythologiska märkvärdiga ställen
i den Svediska Saggmarken, med dess
naggrannhet, som Herr Fällman brukat

för den finsta kappmärken. Och då i denna
gren af Mythologien, jag menar den locale
ännu återstår ett stort fält för den, som
har lust att fullfölja Herr Fällmans plan
för den finsta kappmärken, ja tror jag
mig knapp behöfva nämna, att mitt och
Herr Fällmans arbeten näppeligen kunna
komma i Collision, såväl Herr Fällmans
Uppställning för afhandlingen i Alfabeticke ord-
ning, och deputationens varit i jaknad af flere
äldre vigtigare arbeten i denna vetenskap,
som för. ex. Garsens och den Anonymes,
m. fl. Jag anförs uti följande tillägg an-
dast sådana förslag, som kunna tjäna till
Upplysning af det först anförda; och då Herr
Fällman i Manuscriptet följt följt den
Alfabeticke ordningen, så må de derom
komna tyckena så stå i samma ordning, dock
med bifogad Nummer för större redighet vid fram-
deles skeande Citations.

no 1. Akka eller Akko, Aijags hustru,
äfven Raredna, eller den barnlöse Kal-
kad, tillbads merändels i källor eller Berg-
grötter. Hennes altaren ses ännu flere
nämnda ställen) ----- I Sombiazarwi
tillbads hon i en sten, nästan midt i
träppet, hvilket ligger högt ofrån
vatten ytan. Ifrån denna åt föder på fasta

landet finnes en öranligt stor tufo, som är
i järnens teiler, mest i öringan, järn och
andra metallbitar funnits. At denna tufo
vanligt man offerat till vid lifvande
djur. På andra ställen som träsket säga
sig de gamle hafve sett, ett gammelt
offerbord, liknande botten af en båt.
Jakob Fällman. anmärker. Då denna inte
förkommer i den Svenske Lappmarken
hvarken som quinnor namn, eller som
mytologiskt förnamn, så förmodas jag att
förstånds är lant af Finlänne och dennes
Lapparna i Finnska Lappmarken offerat
at "Akka" eller "Akko" ju kan man
dock inte veta, hvilken af Akkorna de
menat, då nemligen "Aijegs" maka inte
omtas af Svenske eller Finnska Författarna,
Således torde afven hjälps ideen om Aijegs
maka vara lant af Finlänne. Hvad alltså
den ofvannände "Batkålen" så torde det
vara en leuning af Frederi "Gleden venet
eller "Blåkulla båt" Herr Fällman
menar, att Finlänne med "Hiden" eller "Hien"
väki (Hins Hales folk) ursprungligen enenat en
stam af gamla Götharna, samt att talesättet:
"mene Hiteen" (for till fannsrot) vara nästan det
samma som: "mene Helsingin" (res du till Hel
singland) efter Herr Fällmans tanke, är Finlännes
"Helsingi" det samma, som Helsingfors som
vordt bebott af Svensker för länge tid till
bakom